

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Полюжина Івана Михайловича «Зоофраземіка англійської та української мов: лінгвокультурологічний аспект» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

06 листопада 2024 року

1. Виконання освітньо-наукової програми

Здобувач ступеня доктора філософії, аспірант IV року заочної форми навчання (надалі – Аспірант/Здобувач) Полюжин Іван Михайлович у повному обсязі виконав індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури ДВНЗ «Ужгородський національний університет», що повністю відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеню доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Здобувач Полюжин І.М. у процесі виконання освітньо-наукової програми здобув глибокі ґрунтовні знання за фахом, повною мірою опанував чітко окреслений програмою обсяг загальнонаукових навичок та компетентностей, необхідних для реалізації послідовного обґрунтованого наукового дослідження, а також пов'язаних із формуванням у Здобувача загальнонаукового світогляду та дотриманням норм професійної етики.

Здобувач у повному обсязі оволодів комплексом необхідних дослідницьких умінь та навичок, зокрема тих, які стосуються планування та формування дизайну дослідження, організації послідовності його виконання та безпосереднього проведення етапів у відповідності до попередньо сформульованих мети та завдання, застосування комплексу методів та технологій, в тому числі і комп'ютерно-інформаційних, необхідних для отримання, структурування, аналітичного опрацювання та синтезу даних, перевірки достовірно отриманих результатів, їх систематизації та категоризації.

Здобувач повною мірою оволодів необхідними мовними компетентностями для репрезентації результатів власного наукового дослідження англійською мовою в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння та глибокого якісно-кількісного аналізу іноземних джерел наукової літератури з подальшою формалізацією отриманих даних.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми)

Індивідуальний план наукової роботи Здобувача Полюжина Івана Михайловича затверджений рішенням вченої ради факультету міжнародних економічних відносин Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (протокол № 2 від 23 жовтня 2018 року).

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент, доцентка кафедри прикладної лінгвістики факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Томенчук Мар'яна Василівна.

Термін виконання роботи: 2018–2024 роки.

Здобувач Положин І.М. послідовно виконав усі розділи затвердженого індивідуального плану наукової роботи у чітко встановлені терміни, що було підтверджено результатами обговорення відповідних проміжних, піврічних та річних звітів на засіданнях кафедри та Вченої ради факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дослідження проведені Здобувачем у чітко визначені терміни згідно з затвердженим планом та графіком, у повному обсязі й у відповідності до основних стандартів та норм із застосуванням сучасних комп'ютерно-інформаційних підходів для статистичного аналізу даних.

3. Актуальність теми дослідження зумовлена: *по-перше*, тим, що комплексне співвіднесення англійських і українських зоофразем ще донині не стало об'єктом системного лінгвокультурологічного дослідження; *по-друге*, недостатнім вивченням теоретико-методологічних проблем семантики в порівняльно-зіставній зоофраземіці, внаслідок чого виникають істотні розбіжності в поглядах учених на встановлення обсягу, меж і доцільності застосування відповідних методів як у науковому пізнанні взагалі, так і лексикографічній практиці зокрема; *по-третьє*, відсутністю відомостей, що впливають із результатів поглибленого аналізу англійсько-українських відповідників, наявних у порівняльній зоосемній фраземіці; *по-четверте*, незбігом способів світосприйняття, властивих носіям порівнюваних мов, що сформувалися внаслідок їхнього тривалого спостереження за поведінкою і звичками представників живих істот, які по-різному ставляться до людини, приносячи їй користь, шкоду або зовсім не вступаючи з нею в безпосередній контакт; *по-п'яте*, назрілою потребою в отриманні поглиблених знань про етнозумовлені особливості номінації у сфері зоосемної фраземіки; *по-шосте*, необхідністю проведення мікросистемного порівняльно-зіставного аналізу зоофразем на матеріалі як англійської, так і української мов, що доповнює наявні нині відомості про спільні риси й особливості етнозумовлених зоофраземних картин світу; *по-сьоме*, різним ступенем стабільності, доцільності та значущості спілкування людини за допомогою висловів, до складу яких уходять компоненти номінації на позначення тварин, птахів, комах і рептилій як різних за своїм характером зоотипів; *по-восьме*, потребою ширшого застосування сучасних наукових парадигм у зоокомпаративних фраземних студіях, до яких, у першу чергу, належать лінгвокультурологічна й когнітивна.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами
Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри прикладної лінгвістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Актуальні проблеми лінгвістичних досліджень» (номер державної реєстрації 0123U101511).

Тема дисертації затверджена ухвалою Вченої ради ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 11 від 19.11.2018 р.) й уточнена на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 7 від 08.09.2022 р.).

5. Формулювання наукового завдання (проблеми), нове розв'язання якого отримано в дисертації: розглянути під кутом зору загальної лінгвістики, лінгвокультурології та когнітології ті сучасні наукові концепції, які безпосередньо стосуються теми наукового пошуку; проаналізувати наявні підходи до вивчення відібраних емпіричних одиниць в англійських та українських усталених висловах; виявити й описати зовнішні (позамовні) та внутрішньомовні чинники, що спричинилися до семантичних і лінгвокультурологічних змін у переносних значеннях різномовних фразем; сформулювати власне розуміння вихідних положень компаративної зоофраземіки як окремого відгалуження мовознавчої дисципліни; здійснити порівняльно-зіставний і концептуальний аналіз зоофразем англійської та української мов, виявивши й описавши їхні універсальні риси та етнозумовлену специфіку, що охоплює тло з відповідними конотаціями; визначити характер взаємозв'язків і розбіжностей між структурами й значеннями зоофразем у порівнюваних мовах; окреслити мікросистеми тих лінгвокультурологічних і лінгвокогнітивних особливостей, що склалися у свідомості носіїв віддаленоспоріднених мов і лінгвокультур; з'ясувати особливості способів репрезентації зоосемного сегмента у фраземних картинах світу, утворених носіями досліджуваних мов.

6. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна дисертації визначається тим, що в ній *уперше*: започатковано мікросистемне компаративне дослідження англійської та української зоофраземіки у лінгвокультурологічному аспекті; закладено основи новітнього підходу до з'ясування етнокультурних територіально окреслених особливостей зоофраземної номінації; виокремлено типи структур представлення знань, що репрезентують свосрідність зоофраземних номінацій; із позицій сучасних парадигм лінгвоконцептуальних досліджень репрезентовано функційно-семантичну свосрідність уживання віддалено-споріднених зоофразем; розкрито зміст та обсяг поняттєво-ціннісного, образно-ціннісного і культурно-ціннісного складників зооконцепту; виявлено функції зоофразем на позначення людини в сучасному англійському та українському мовленні.

Проведене в дисертації дослідження зоофраземної компаративістики є новим підходом до опису її знакової функції, що містить декілька блоків тієї інформації, яка формує базовий зміст зоофраземи. Зауважено, що чим більше ареально віддалені мови одна від одної, тим виразніше дають про себе знати розбіжності у способах зоофраземної номінації живих організмів.

7. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, полягає в закладенні основ сучасного вивчення англійської та української зоофраземіки, запропонуванні процедур порівняльно-зіставного аналізу зоофраземних образів, виробленні комплексного

підходу до зображення семантико-символічної образності, притаманній назвам живих організмів, уточненні понятійних параметрів дослідження ключових парадигм та визначальних ознак, на яких вибудовується лінгвокультурологічний розгляд пріоритетних напрямів компаративної зоофраземіки. Описано інтерпретаційну модель як нове відгалуження зоофраземних напрямів у компаративних дослідженнях семантико-символічної образності, притаманній назвам живих організмів різної конфігурації. На численних прикладах автором продемонстровано, що способи маніфестації національно-культурної специфіки фразем зумовлені психологією народу, своєрідністю сприйняття навколишнього світу, різноманітними асоціаціями, які виникають у носіїв мови в однакових і різних обставинах, зумовлених матеріальною, соціальною й духовною культурою кожної окремої спільноти. У роботі доведено, що універсальність лінгвокультурологічної специфіки базується на сукупності внутрішньомовних і екстралінгвальних чинників, які є показниками відображення спільної або відмінної сегментації об'єктивного світу, втіленого у свідомість різномовних комунікантів та численних асоціацій, породжених контактуванням із представниками досліджуваних біоістот.

8. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що досліджені в ній нові факти і явища можуть бути використані у формуванні сучасних лінгводидактичних принципів та практичних рекомендацій у перекладі з близько- й віддаленоспоріднених мов. Виявлена в дисертації інформація про нечітко виражені й приховані ознаки, закріплені за різномовними зоофраземними одиницями, важлива також для логічно правильного викладу змісту статей у лексикографічних джерелах і довідниках. Точне визначення семантичної закріпленості має вирішальне значення як для лексикографічної практики, так і з'ясування сучасних проблем англійсько-українського та українсько-англійського перекладів. Систематизована внаслідок проведеного дослідження інформація, що стосується розширення меж застосування компаративної зоофраземіки, може бути внесена в оновлення, розширення й уточнення змісту університетських нормативних дисциплін, курсів за вибором, спецсеминарів, написання підручників, посібників, студентських кваліфікаційних робіт, укладання перекладних тлумачних словників, довідників та розмовників лінгводидактичного спрямування.

Теоретичне значення одержаних результатів у дисертації визначається тим внеском, який вона робить у сучасну теорію і практику компаративної зоофраземіки, що базується на зароджуваній потребі отримання цілком нових даних про формування компаративної етнокультурної специфіки у зіставлюваних мовах і продовження їх вивчення з позицій репрезентації ними смислорозрізнавальних зоофраземних ознак. Результати проведеного порівняльно-зіставного аналізу зоофразем в англійській та українській мовах роблять також внесок у розв'язання назрілих проблем сучасної лінгвокультурології, лінгвоконцептології та когнітивної лінгвістики, пов'язаних зі знаходженням сучасних шляхів і способів ідентифікації усталених зоо-образів у процесі міжмовної комунікації.

Використання результатів. Емпіричні дані й висновки дисертації можуть також бути використані в методиці викладання англійської та української мов, у лекціях і практичних заняттях із зоофраземіки та перекладознавства. Отримані знання із компаративної зоофраземіки уможливають збагачення іноземної компетенції як носіїв зазначених мов, так і тих, хто вивчає їх як іноземні. Результати дослідження зоофраземних одиниць за тематико-ідеографічним принципом допомагають виявити характер і суть мікросистемних зв'язків у зоофраземіці порівнюваних мов, що має практичне значення для перекладачів, письменників та працівників міжнародної медіаєфери.

9. Оцінка мови та стилю

Дисертаційне дослідження написано грамотною літературною мовою, з дотриманням норм наукового стилю.

10. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації

Текст наукового дослідження повною мірою відповідає чинним вимогам щодо оформлення дисертації.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту

Зміст дисертації повною мірою відповідає спеціальності 035 Філологія, з якої вона подається до захисту.

12. Зауваження та рекомендації

У ході написання дисертаційної роботи Здобувачем були враховано абсолютно всі зауваження та рекомендації, надані науково-педагогічними працівниками кафедри прикладної лінгвістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет» у процесі попередніх обговорень роботи під час проміжних, піврічних та річних звітів Здобувача на засіданнях кафедри. Вказані зауваження та побажання мають суто рекомендаційно-консультативний характер і жодною мірою не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а також не зменшують рівня її наукової новизни та практичної значимості, і відтак не є перешкодою для її подання в разову спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

13. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Наказом Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» № 40 від 12.01.2017р. (зі змінами та доповненнями)

Дисертаційна робота Положина Івана Михайловича на тему «Зоофраземіка англійської та української мов: лінгвокультурологічний аспект» повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами та доповненнями).

14. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні наукові результати дисертаційної роботи висвітлені у публікаціях та розкривають її основний зміст. Основні положення дисертації, які є особистим доробком автора, викладено у 15 наукових працях, загальним обсягом 7,85 д. а, з яких: 11 статей – у наукових фахових виданнях України, внесених до реєстру міжнародних наукометричних баз, 2 праці апробаційного характеру, 2 – в закордонних наукових фахових виданнях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Полюжин І. Універсальність та внутрішня форма фразеологічних моделей. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 1(41). С. 96–99. – 0,5 д.а.
Ключові слова: фразеологізм, фразеологічна модель, внутрішня форма, мовна картина світу, унікальність, універсальність.
DOI: 10.24144/2663-6840/2019.1(41).96–99.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/192264>
2. Полюжин І. Періодизація становлення фразеології як розділу мовознавства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 2(42). С. 86–90. – 0,6 д.а.
Ключові слова: фразеологія, фраза, фразеологічна одиниця, галузь лінгвістики, функціональні аспекти, номінативні мовні одиниці.
DOI: 10.24144/2663-6840/2019.2(42).86–90.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/192958>
3. Полюжин І.М. Порівняльно-зіставний підхід до аналізу міжмовних фразеологічних кореляцій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. 2020. Вип. 9(77). С. 60–64. – 0,5 д.а.
DOI: 10.25264/2519-2558-2020-9(77)-60-63
Ключові слова: порівняльно-зіставний, фразеологічний, кореляція, лінгвокультурологія, міжмовний.
URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/2793/2560>
4. Poluzhyn I. The Origin and Meaning of English Animalistic Idioms. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 1(43). С. 237–244. – 0, 6 д.а.
Ключові слова: ідіома, анімалістичний, фразеологічний потенціал, усталена фраза, висловлення (формулювання) думки, мовний зворот.
DOI: 10.24144/2663-6840/2020.1(43).237–244.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/223267>
5. Poluzhyn M., Poluzhyn I. English Animalistic Set Phrases of Verbal Semantics and their Ukrainian Equivalents. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 2(44). С. 269–275. – 0,7 д.а.
Особистий внесок: виокремлено й досліджено анімалістичні фраземи дієслівної семантики – 0,5 д.а.
Ключові слова: фразема, фразеологія, фраземотворення, фразеологічна ідентифікація, анімалістичний компонент.
DOI: 10.24144/2663-6840/2020.2(44).269–275.

- URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/223587>
6. Положин І. Деякі дискусійні погляди на предмет та обсяг фразеології як галузі наукового знання. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Гельветика, 2020. Вип. 27. Т. 4. С. 33–36. – 0,5 д.а.
Ключові слова: фразеологія, фразема, неоднорічність, усталений, ідіоматичність.
DOI: 10.24919/2308-4863.4/27.203889
URL: <https://www.apfn-journal.in.ua>
 7. Положин І. Лінгвоаксіологічні маркери українських і англійських зоофразем. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2021. Вип. 2 (46). С. 193–198. – 0,5 д.а.
Ключові слова: лінгвоаксіологічний, цінності, антицінності, культурологічний, зоофразема, фразеотворення, фауна.
DOI: 10.24144/2663-6840/2021.2(46).193–198.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/257656>
 8. Положин І., Венжинович Н. Теоретичні засади вивчення зоофразем в англійській та українській мовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 1(47). С. 216–224. – 0,6 д.а.
Особистий внесок: здобувачеві належить провідна роль в опрацюванні результатів дослідження, їх систематизації, інтерпретації та підготовці публікації. – 0,45 д.а.
Ключові слова: теоретичні засади, зоофраземи, англійська та українська мови, фразеологічна картина світу, ключові слова-символи.
DOI: 10.24144/2663-6840/2022.1(47).216–224.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/268972>
 9. Poluzhyn I., Poluzhyn M. Linguistic and Cultural Peculiarities of English and Ukrainian Phrases with Zoonymic Component. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 2(48). С. 171–180. – 1,1 д.а.
Особистий внесок: здобувач дослідив лінгвокультурологічні особливості англійських та українських фразем із компонентом-зооназвою – 0,8 д.а.
Ключові слова: фразема, специфіка фразеотворення, лінгвокультурний аспект, компонент-зоонім, компаративний аспект, англійська та українська мови.
DOI: 10.24144/2663-6840/2022.2(48).171–180.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/274234>
 10. Положин І. Зоологічні компоненти у фраземній картині світу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 2(50). С. 361–366. – 0,5 д.а.
Ключові слова: зоологічний компонент, фауна, орнітофауна, комаха, плазун, фраземна картина світу.
DOI: 10.24144/2663-6840/2023.2(50).361–366.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/308791>

11. Poluzhyn I. On the Formation of Ukrainian and English Zoophrases. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 1(51). С. 107–117. – 0,4 д.а.
Ключові слова: зоофраза, роздільно оформлені компоненти, немодельованість знака, семантична цілісність значення, ідіоматичність, титульна одиниця, відтворюваність.
DOI: 10.24144/2663-6840/2024.1(51).107–117.
URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/310071>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Положин І. Відтворення українською мовою анімалістичних компонентів в англійських предметних і якісних фразах. *Студії з філології та журналістики: зб. наук. праць: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 23–24 квітня 2020 року)*. Ужгород: Говерла, 2020. Вип. 6. С. 68–72. – 0,2 д.а.

13. Венжинович Н., Положин І. Проблеми граматичних трансформацій при перекладі фразеологізованих синтаксичних конструкцій. *Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження: Матеріали Міжнар. наук. конф., присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці 16–17 червня 2022 р.)*. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 66–67. – 0, 2 д.а. *Особистий внесок: здобувачеві належить провідна роль в опрацюванні результатів дослідження, їх систематизації, інтерпретації та підготовці публікації* – 0,11 д.а).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

14. Положин І. До питання про тенденції розвитку фразеосемантики. *Новое в русской и славянской фразеологии: зб. наук. праць*. Оломоуць: Університет Палацького, 2020. С. 89–93 (Чехія). – 0,3 д.а.

15. Положин І. Зіставлення англійської та української зоофраземної номінації. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2023. № 4 (56). S. 128–134 (Польща). – 1,1 д.а.

15. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Перевірка дисертаційної роботи проводилася сертифікованою програмою «StrikePlagiarism». У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Виявлені за допомогою програми «StrikePlagiarism» текстові співпадіння (цитування) мають посилання на відповідні першоджерела, внесені до списку використаної літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату. Подані до захисту наукові матеріали є власним напрацюванням Здобувача, текст дисертації є оригінальним. Робота визнається самостійною та рекомендується бути допущеною до захисту.

Положення дисертації апробовано на засіданні кафедри прикладної лінгвістики (протокол № 7 від 06.11.2024 р.). За результатами засідання ухвалено затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів та рекомендувати до захисту в спеціалізованій

вченій раді дисертаційну роботу Положина Івана Михайловича на тему:
«Зоофраземіка англійської та української мов: лінгвокультурологічний аспект»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні
науки за спеціальністю 035 Філологія.

Головуючий на засіданні –
д. політ. н., професор, професор кафедри
міжнародної політики
ДВНЗ «УжНУ»

Микола ПАЛІНЧАК

Підпис д. політ. н., проф. М.М. Палінчака
засвідчую:
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена МЕЛЬНИК

